

Оптимізація структури органів управління в професійному учаснику ринку капіталу

Законодавчі вимоги

ЗАКОН УКРАЇНИ Про ринки капіталу та організовані товарні ринки

Стаття 76. Корпоративне управління у професійних учасниках ринків капіталу та організованих товарних ринків

1. Метою організації корпоративного управління у професійних учасниках ринків капіталу та організованих товарних ринків є забезпечення недопущення завдання шкоди клієнтам такого професійного учасника або створення загрози інвестиціям, запобігання невиконанню професійним учасником вимог законодавства про ринки капіталу та організовані товарні ринки та попередження прийняття професійним учасником ризиків, реалізація яких створює загрозу цілісності ринків капіталу та організованих товарних ринків і стабільності їх функціонування.

...

4. Усі професійні учасники ринків капіталу та організованих товарних ринків зобов'язані створити комплексну, ефективну систему внутрішнього контролю, що включає підсистеми комплаєнсу, управління ризиками та внутрішнього аудиту. Така система створюється з урахуванням особливостей виду професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, характеру та обсягів операцій, що здійснюються ними під час провадження такої діяльності, і ризиків, властивих такій діяльності. Професійні учасники ринків капіталу та організованих товарних ринків зобов'язані здійснювати контроль за функціонуванням такої системи.

Структурні підрозділи або окремі посадові особи, що входять до системи внутрішнього контролю, підпорядковуються органу, відповідальному за здійснення нагляду, та звітують перед ним.

7. В усіх професійних учасниках ринків капіталу та організованих товарних ринків незалежно від організаційно-правової форми створюється орган, відповідальний за здійснення нагляду. Члени органу, відповідального за здійснення нагляду, повинні відповідати кваліфікаційним вимогам щодо ділової репутації та професійної придатності, встановленим Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Професійна придатність члена органу, відповідального за здійснення нагляду, визначається як сукупність знань, професійного та управлінського досвіду особи,

необхідних для належного виконання посадових обов'язків з урахуванням бізнес-плану (бізнес-стратегії) професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків.

Порядок формування органу, відповідального за здійснення нагляду, встановлюється статутом професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків.

Положення внутрішніх політик професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків мають передбачати такі повноваження органу, відповідального за здійснення нагляду:

1) контроль здійснення професійним учасником професійної діяльності відповідно до отриманої ним ліцензії на провадження відповідного виду діяльності в межах професійної діяльності, включаючи професійні компетентності, загальні та спеціальні знання і досвід працівників професійного учасника, а також ресурси, процедури та механізми, необхідні для надання послуг та здійснення професійної діяльності, з урахуванням характеру, масштабу і складності діяльності професійного учасника та всіх вимог законодавства, яким він повинен відповідати;

2) затвердження та контроль виконання внутрішніх політик щодо продуктів та послуг, що пропонуються або надаються з урахуванням положення про управління ризиками та відповідно до характеристик і потреб клієнтів фірми, яким такі продукти та послуги пропонуються чи надаються;

3) затвердження та контроль виконання внутрішніх політик щодо проведення відповідного стрес-тестування у випадках, визначених законодавством;

4) затвердження та контроль виконання політики (положення) щодо винагороди осіб, які беруть участь у наданні послуг клієнтам, спрямованої на заохочення відповідального надання послуг, справедливих поведінки з клієнтами, а також уникнення конфлікту інтересів у відносинах з клієнтами;

5) контроль цілісності фінансової звітності і системи подання звітності, в тому числі шляхом здійснення фінансового та операційного контролю;

6) затвердження та контроль організації комплаєнсу, управління ризиками та внутрішнього аудиту;

7) контроль розкриття інформації відповідно до вимог цього Закону та надання інформації клієнтам;

8) контроль діяльності осіб, які здійснюють виконавчі функції, та керівників підрозділів системи внутрішнього контролю.

Члени органу, відповідального за здійснення нагляду, повинні мати повний і безумовний доступ до всієї інформації та документів, необхідних для здійснення

нагляду за прийняттям управлінських рішень особами, які здійснюють виконавчі функції.

Орган, відповідальний за здійснення нагляду, створює постійно діючий комітет з управління ризиками.

Розділ XIII ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

9. З дня набрання чинності цим Законом професійні учасники ринків капіталу та організованих товарних ринків, що функціонують у формі товариства з обмеженою відповідальністю або товариства з додатковою відповідальністю та в яких не створено наглядову раду або інший орган, відповідальний за здійснення нагляду, можуть на загальних зборах учасників прийняти рішення про тимчасове, до 1 січня 2023 року, покладення виконання функцій органу, відповідального за здійснення нагляду, на загальні збори учасників. При цьому у разі прийняття передбаченого цим пунктом рішення до 1 січня 2023 року вимоги абзаців першого - третього частини сьомої статті 76 цього Закону не поширюються на загальні збори учасників, що виконують функції органу, відповідального за здійснення нагляду.

СТАНДАРТ № 4

«Корпоративне управління в професійних учасниках ринків капіталу та організованих товарних ринків. Організація та функціонування системи внутрішнього контролю в професійних учасниках, які не належать до підприємств, що становлять суспільний інтерес та до системно важливих професійних учасників»

II. Орган, відповідальний за здійснення нагляду, та його комітети

1. Організація діяльності органу, відповідального за здійснення нагляду

2. Орган, відповідальний за здійснення нагляду, створюється вищим органом професійного учасника, що діє на підставі статуту та відповідного внутрішнього положення.

Кількісний та якісний склад органу, відповідального за здійснення нагляду, визначається професійним учасником з урахуванням особливостей діяльності професійного учасника, характеру та обсягів операцій, що здійснюються ним під час провадження професійної діяльності, ризикам, властивим професійному учаснику, та з додержанням наступних умов:

кількісний склад органу, відповідального за здійснення нагляду, становить не менше ніж 3 особи, якщо вимоги до більшої кількості членів органу,

відповідального за здійснення нагляду, та до наявності у його складі незалежних членів не встановлені законом;

члени органу, відповідального за здійснення нагляду, відповідають мінімальним вимогам, встановленим у главах 1, 2 розділу IV цього Стандарту.

...

5. Орган, відповідальний за здійснення нагляду, професійного учасника з числа його членів обов'язково створює постійно діючий комітет з управління ризиками.

...

При цьому можуть об'єднуватися предмети відання комітету з питань аудиту та комітету з управління ризиками, а також предмети відання комітету з питань призначень та комітету з винагород (додаток 1).

Орган, відповідальний за здійснення нагляду, з огляду на особливості видів професійної діяльності, характер та обсяги операцій, що здійснюються ним під час провадження професійної діяльності, ризики, властиві такій діяльності, інші чинники, які професійний учасник вважає суттєвими, може прийняти обґрунтоване рішення не створювати комітети (комітет), передбачені у абзаці другому цього пункту. Якщо орган, відповідальний за здійснення нагляду, професійного учасника приймає обґрунтоване рішення не створювати інші комітети (комітет), передбачені у абзаці другому цього пункту, то такий професійний учасник має забезпечити ефективне виконання функцій цих комітетів (комітету) органом, відповідальним за здійснення нагляду, про що зазначається у вказаному рішенні. На вимогу (запит) Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку такий професійний учасник повинен надати копію рішення органу, відповідального за здійснення нагляду, з письмовим обґрунтуванням зазначеного у абзаці четвертому цього пункту рішення або відповідний витяг з такого рішення.

При цьому, орган, відповідальний за здійснення нагляду, професійного учасника може приймати рішення не створювати комітет з винагород за виключенням таких випадків:

якщо балансова вартість активів професійного учасника у середньому є більшою ніж 100 000 000 гривень за чотирирічний період, що безпосередньо передує даному фінансовому року (вартісний показник, встановлений у цьому пункті, застосовується в залежності від періоду, до якого здійснюється застосування, з коефіцієнтами, встановленими у додатку 2 до цього Стандарту);

якщо професійний учасник здійснює діяльність з управління активами інституційних інвесторів, а балансова вартість активів, якими такий професійний учасник управляє перевищує 1 250 000 000 гривень (вартісний показник, встановлений у цьому пункті, застосовується в залежності від періоду, до якого здійснюється застосування, з коефіцієнтами, встановленими у додатку 2 до цього Стандарту), а загальна чисельність персоналу становить більше 50 співробітників.

...

Орган, відповідальний за здійснення нагляду, професійного учасника з числа членів такого органу визначає відповідальну особу, на яку покладено обов'язок із

забезпечення реалізації функції комплаєнсу, або створює комітет з питань комплаєнсу. Зазначена відповідальна особа (комітет) забезпечує належний вплив органу, відповідального за здійснення нагляду, на функціонування підсистеми комплаєнсу у відповідності до вимог цього Стандарту та звітує про результати своєї діяльності не рідше ніж одного разу на рік.

Комітет з питань комплаєнсу може бути об'єднаний з комітетом з управління ризиками, з комітетом з питань аудиту або з комітетом, до предмету відання якого віднесені питання управління ризиками та аудиту. До функцій відповідальної особи, на яку покладаються обов'язки забезпечення функцій комітету з питань аудиту може бути віднесене завдання забезпечення належного впливу органу, відповідального за здійснення нагляду, на функціонування підсистеми комплаєнсу професійного учасника (додаток 1).

Відповідальна особа органу, відповідального за здійснення нагляду, на яку покладені обов'язки забезпечення функцій певного комітету (далі – відповідальна особа) або забезпечення реалізації функції комплаєнсу, не може бути головою іншого комітету.

...

7. Рішення про утворення комітету (визначення відповідальної особи), про перелік питань, які передаються йому (їй) для вивчення й підготовки (предмет відання), про затвердження внутрішнього положення, що регулює діяльність комітету (відповідальної особи), та про персональний склад комітету приймаються органом, відповідальним за здійснення нагляду, відповідно до статуту.

Можливості об'єднання функцій комітетів (відповідальних осіб) визначаються з урахуванням вимог, встановлених у пункті 5 цієї глави та у додатку 1 до цього Стандарту.

Один член органу, відповідального за здійснення нагляду, не може очолювати більше одного комітету.

III. Система внутрішнього контролю професійного учасника

1. Організаційна структура системи внутрішнього контролю професійного учасника

1. Система внутрішнього контролю є складовою частиною системи корпоративного управління професійного учасника та включає підсистеми:

- 1) комплаєнсу;
- 2) управління ризиками;
- 3) внутрішнього аудиту.

...

4. Професійний учасник може визначати організаційну структуру системи внутрішнього контролю з урахуванням особливостей виду професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, характеру та обсягів операцій, що здійснюються ним під час провадження такої діяльності, а також ризиків, властивих такій діяльності в межах наступних вимог:

професійні учасники, замість створення підрозділів, які виконують функції з управління ризиками, комплаєнсу та внутрішнього аудиту мають право призначити окремих посадових осіб для виконання відповідних функцій: комплаєнс-менеджера, ризик-менеджера та внутрішнього аудитора (такі особи повинні дотримуватися вимог, встановлених, відповідно, у главах 2 - 4 цього розділу);

професійні учасники мають право визначити, що функції підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджера) та комплаєнсу (комплаєнс-менеджера) виконуватимуться об'єднаним підрозділом (однією особою);

професійні учасники мають право покласти виконання функцій ризик-менеджменту та комплаєнсу на особу, що здійснює **управлінські функції у професійному учаснику**, якщо при цьому не виникає конфлікт інтересів;

професійні учасники мають право не створювати окремий підрозділ внутрішнього аудиту та не призначати внутрішнього аудитора у випадку прийняття органом, відповідальним за здійснення нагляду, рішення про передання функцій, передбачених пунктом 2 глави 4 розділу III цього Стандарту, до компетенції комітету, до предмету відання якого віднесені питання аудиту (з визначенням члена зазначеного комітету, на якого покладено безпосереднє виконання функцій, передбачених пунктом 2 глави 4 розділу III цього Стандарту) або, у разі не створення комітету, до предмету відання якого віднесені питання аудиту, до компетенції відповідальної особи з числа членів органу, відповідального за здійснення нагляду, на яку покладаються обов'язки забезпечення функцій комітету з питань аудиту.

Зазначені у цьому пункті та у додатку 1 до цього Стандарту можливості впровадження посад комплаєнс-менеджера, ризик-менеджера, внутрішнього аудитора замість створення відповідних підрозділів та об'єднання функцій системи внутрішнього контролю професійного учасника, у тому числі їх об'єднання з іншими функціями професійного учасника або покладання функцій системи внутрішнього контролю на осіб, що здійснюють виконавчі функції у професійному учаснику, а також можливість не створювати окремий підрозділ внутрішнього аудиту та не призначати внутрішнього аудитора можуть використовуватися тільки на підставі прийнятого органом, відповідальним за здійснення нагляду, обґрунтованого рішення та за умови, що професійний учасник після впровадження такої організаційної структури забезпечує протягом здійснення своєї діяльності ефективне функціонування системи внутрішнього контролю.

Додаток 1

до Стандарту № 4 «Корпоративне управління
в професійних учасниках ринків капіталу та

організованих товарних ринків.

Можливість об'єднання функцій комітетів/відповідальних осіб органу, відповідального за здійснення нагляду та можливість об'єднання функцій підрозділів/посадових осіб системи внутрішнього контролю

	Можливість об'єднання функцій комітетів/відповідальних осіб (вимоги до незалежності членів комітету відсутні)			Можливість об'єднання функцій підрозділів СВК/посадових осіб СВК					
				Підрозділ*		Менеджер*		Виконав. особа*	
Функція упр. ризиками	Функції комітетів можуть об'єднуватись	Комітет (мін. 2 особи)	Комітет (мін. 2 особи) або відп. особа	Можуть об'єднуватись	+	Можуть об'єднуватись	+	Можуть об'єднуватись	+
Функція комплаєнсу					+		+		+
Функція аудиту				Функції відп. осіб можуть	Комітет (мін. 2 особи) або відп. особа	Можливо не створювати**	+	Можливо не створювати**	+
Функція призначень	Можуть об'єднуватись	Комітет (мін. 2 особи) або відп. особа	X		X		X		
Функція визначення винагороди			X		X		X		

ЛІЦЕНЗІЙНІ УМОВИ

провадження професійної діяльності на ринках капіталу - діяльності з управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю

II. Вимоги, яким повинен відповідати заявник для отримання ліцензії та ліцензіат під час провадження діяльності з управління майном

1. Загальні вимоги

8. Керівник заявника/ліцензіата (його відокремлених та/або спеціалізованих структурних підрозділів) не може одночасно працювати в інших професійних учасниках ринків капіталу та/або професійних учасниках організованих товарних ринків.

Голова та всі члени колегіального виконавчого органу (особа, яка здійснює повноваження одноосібного виконавчого органу) заявника/ліцензіата повинні відповідати вимогам, встановленим Стандартами.

9. Фізична особа, яка займає посаду головного бухгалтера (фізична особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку) заявника/ліцензіата (крім банку) або, у разі покладання ведення бухгалтерського обліку заявника/ліцензіата на юридичну особу, з якою заявником/ліцензіатом укладений договір про здійснення бухгалтерського обліку, фізична особа, яка безпосередньо здійснює ведення бухгалтерського обліку заявника/ліцензіата, повинна відповідати таким вимогам щодо професійної придатності:

мати кваліфікаційне посвідчення фахівця з питань бухгалтерського обліку професійних учасників ринків капіталу та/або організованих товарних ринків. У разі відсутності такого документа у тримісячний строк після прийняття на роботу на посаду головного бухгалтера заявника/ліцензіата або укладення договору про здійснення бухгалтерського обліку юридичною особою пройти підвищення кваліфікації;

мати стаж роботи на ринках капіталу та організованих товарних ринках на посаді бухгалтера або головного бухгалтера не менше двох років або на(в) будь-якому(-ій) іншому(-ій) підприємстві, організації, установі на посаді бухгалтера або головного бухгалтера не менше п'яти років.

Зазначені фізичні особи не можуть бути посадовими особами в іншому професійному учаснику ринків капіталу та/або організованих товарних ринків.

2. Організаційні та операційні вимоги

1. Заявник/ліцензіат забезпечує організацію корпоративного управління відповідно до Стандартів.

...

6. Ліцензіат повинен створити структурний підрозділ або призначити окрему посадову особу, або визначити працівника, відповідального за розгляд скарг.

Висновки:

Мінімальна кількість членів органу нагляду складає три особи.

Орган, відповідальний за здійснення нагляду, професійного учасника з числа його членів обов'язково створює постійно діючий комітет з управління ризиками. Інші комітети (з комплаєнсу, аудиту, призначень та винагород) можуть не створюватись, - в такому випадку в органі нагляду визначаються відповідальні особи.

Професійні учасники, замість створення підрозділів, які виконують функції з управління ризиками, комплаєнсу та внутрішнього аудиту мають право призначити окремих посадових осіб для виконання відповідних функцій.

Професійні учасники мають право визначити, *що функції підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджера) та комплаєнсу (комплаєнс-менеджера) виконуватимуться об'єднаним підрозділом (однією особою);*

Професійні учасники мають право *не створювати окремий підрозділ внутрішнього аудиту та не призначати внутрішнього аудитора у випадку прийняття органом, відповідальним за здійснення нагляду, рішення про передання функцій, до компетенції комітету, до предмету відання якого віднесені питання аудиту або, у разі не створення комітету, до предмету відання якого віднесені питання аудиту, до компетенції відповідальної особи з числа членів органу, відповідального за здійснення нагляду, на яку покладаються обов'язки забезпечення функцій комітету з питань аудиту.*

Отже, з урахуванням наведених вище норм законодавства мінімальна кількість членів органу нагляду – 3 особи, причому відповідальна особа з питань аудиту може виконувати функції внутрішнього аудитора.

Керівник професійного учасника, або головний бухгалтер можуть додатково виконувати функції відповідального за фінансовий моніторинг та за розгляд скарг.

Функції підрозділу з управління ризиками (ризик-менеджера) та комплаєнсу (комплаєнс-менеджера) можуть виконуватись об'єднаним підрозділом (однією особою).

З урахуванням вищенаведеного мінімально можлива кількість співробітників в професійному учаснику ринку капіталу складає 6 осіб.